

Summæ Theologicæ Scholasticæ Et Moralis In Qvatuor Partes Distributæ Pars ...

In qua de Virtutibus in Communi, & Theologicis, Fide, Spe & Charitate, nec
non Virtutibus Cardinalibus, præsertim Justitia & Jure, ac Religione
ceterisq[ue] annexis, & Vitiis Oppositis in particulari breviter & dilucidè
tractatur

Herincx, Wilhelm

Antverpiæ, 1663

Quæst. V. An Infideles sint cogendi, ut Errores & Vitia contra Naturam
relinquant?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72941](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72941)

manere in iisdem terminis, in quibus esset, si Christus nullum Ordinem Hierarchicum in Ecclesia instituisset; tunc autem plebs subjiciens se principibus seu regibus, fuisset iisdem subjectus etiam in negotio religionis. Quod etiam fatetur *Arraga d. 25. num. 22.* inde probans posse Principes cogere hujusmodi infideles subditos ad fidem audiendam, & in consequenter negans esse subditos aut cogibiles ad fidem profitendam. Et planè non repugnat ex natura rei populum hujusmodi potestatem in principes transfuisse; in ipsos autem transfulerunt omnem potestatem illimitatè. Quamvis hanc impiè sibi arrogent nonnulli principes hæretici, etiam in subditos Ecclesiæ.

Ex quibus confirmata manet sententia Scoti, & soluta, quæ ex parte juris divini aut naturæ contra eam adferri possent, eatenus præsertim, ut appareat non esse improbabilis: quamvis negari nequeat, quin opposita, uti communiter recepta, sic & probabilissima sit. Quæ autem adferuntur contra sententiam Scoti ex jure humano, nil obstant: cum solum asseratur, quid ex natura rei seu jure divino sit licitum. Quamvis alioquin canones allegati expressè solum agant de Judæis; in quibus ob singularem malitiam & obstinationem velut hereditariam plus est periculi & major ratio prohibitionis.

51. Concluditur probabilitas doctrina Scoti.

Ei prohibitio Ecclesiastica non obstat.

Quæ expressè solum agit de Judæis.

QUÆSTIO V.

An Infideles sint Cogendi, ut Errores & vitia contra naturam Relinquant?

NON est sermo de Infidelibus baptizatis: quorum errores & ritus fidei contrarios posse & debere extirpari, quando id commodè fieri potest, est manifestum. Et de facto Ecclesiæ, etiam invocato auxilio brachii sæcularis, id facit, gravissimisque pœnis deviantes mulctat. Ratio est: quia tenetur Ecclesiæ pro posse subditos ad rectam viam reducere. Dixi quando id commodè fieri potest: interdum enim hæreses in quibusdam locis, dissimulante Ecclesiâ tolerantur, quod pericula majorum infortiorum. Utilius quoque interdum permittitur in provincia alioquin hæretica libertas conscientiarum, dum sic etiam Catholica religio gaudet impunitate, quæ ibi caret. In provincia verò Catholica posset eandem libertas permitti, sed non nisi ex causis gravissimis, & rebus quasi desperatis. Sicque longè utilius prospectum fuisset Catholicæ fidei in districtu Biscoducensium, si postulata à Statibus Confederatis conscientiarum libertas cum hæresis publico in paucissimis ejusdem districtus locis exercitio fuisset admissa, quam dum è contrà eâ denegata, fuit subsecuta exercitiorum re-

Herinc Sum. Theol. Pars III.

ligionis Catholicæ totalis exterminatio. Advenis similiter, aut certis personis, ex gravi causa (quæ planè requiritur) & cavendo indigenarum perversionem, permittitur interdum in quibusdam locis ritus falsus vel hæresis.

Dum autem Principes libertatem conscientiarum hæreticis concedunt, tenentur ipsi stare promissis, & fidem datam servare, etsi quoad Ecclesiæ subditos non teneatur ipsa stare concessa, citra consensum Papæ per Principes Salvo conductu aut immunitate. Ipsa alioquin Ecclesiæ etiam tenentur servare fidem à se datam; ut clarissimè colligitur ex Salvo conductu dato Protestantibus à Tridentino, qui habetur ad calcem *sess. 15.* Quod enim licitè promittitur, ex debito observatur: licitè autem ob bonum commune religionis potest se Ecclesiæ per promissum tale adstringere. Quod verò Hæretici objiciant fidem datam Joanni Hus & Hieronymo Pragensi non esse servatam à Concilio Constantiensi, est mera calumnia: nam gratis concessa (quod tamen quidam negant) eos habuisse, saltem ab Imperatore, salvum conductum, Ecclesiæ non potuit exinde obligari, sed jus eos judicandi & puniendi retinuit. Et quamvis fuerit à Concilio ex parte Hieronymi Pragensis postulatus, tamen Concilium noluit dare absolutum, sed solum promissit eum audire sine vi, & justitiâ semper salvâ. Sed & adhuc fides ei servata est: nam clementer auditus hæreses abjuravit, subjiciens se severitati canonum in casu relapsus (ut patet ex confessione ipsius Hieronymi *sess. 16.*) adeoque cedens juri impunitatis. Propter quod poenitens abjuratonis factæ, & relapsus in hæreses, meritas pœnas luit.

53. An Principes Christiani & Ecclesiæ servare debent fidem hæreticis datam.

Nec illam infregit Concilium Constantiense.

Solum dubitari posset de Infidelibus non baptizatis, tam de subjectis Ecclesiæ & Christiano Principi, quam de non subjectis. Et quidem si Infideles non sunt subditi tēporaliter Ecclesiæ vel Christiano Principi, non obligatur specialiter Ecclesiæ, nec Christianus Princeps procurare, ut errores deponant, quia sibi specialiter commissi non sunt; obligantur tamen lege charitatis, eo modo, quo unusquisque obligatur ad salutem alterius procurandam. Si Infideles autem Infideles subditi sunt Christiano Principi, vel tēporaliter Ecclesiæ, sicuti Christianis Judæi Romæ commorantes subduntur Pontifici, tunc obligatur Ecclesiæ seu Christianus Princeps eos ab erroribus rationi naturali contrariis, & à falso cultu, & superstitioe Deorum removere, aliaque scelerata legi naturæ contraria, quæ lege civili prohiberi possent, impedire, quantum commodè potest. Quod addo: non timor perturbationis rei publicæ aut alterius gravioris mali, prudenti arbitrio pensandus, potest ab hac obligatione in toto vel in parte interdum excusare. Ratio est: quia potestas

54.

Infideles subditi Christiano Principi cogendi ut errores juri naturali contrarios relinquunt.

politica principis non limitatur ad subditos fideles (quos utique potest ad hoc cogere) sed extenditur ad omnes etiam infideles, quos potest & debet dirigere in ordine ad finem naturalem, adeoque ut secundum rationem vivant: item in ordine ad pacem, & honestum reipublice statum ac humanum convictum. Unde sicut furta, homicidia, & similia, sic etiam cultum demonum & similia peccata legi naturae contraria, nec non reipublice maximè deonestantia prohibere potest. Ideoque Imperatores Christiani legibus ab Ecclesia commendatis, aut etiam interdum postulatis, idololatriam, clausis aut everfis idolis, severissime prohibuerunt.

55.
An necessa-
rio præceant
prohibitio
specialis pu-
nitioem
eorumdem,

Quia tamen reipublica solum punire potest eos, qui ipsam ejusve tranquillitatem lædunt, censei *Bannez, Suarez, Coninck* & alii, ut citat & sequitur *Lugo d. 19. n. 116.* debere principem prius lege suâ prohibere ejusmodi delicta, antequam delinquentes puniat, cum aliàs non censeantur ejus auctoritatem vel tranquillitatem lædere. Estque hic suavior humanæque indoli magis accommodatus modus. Alioquin non videtur negandum (inquit *Lugo*) atrociora & extraordinaria crimina posse à principe puniri, licet lex nullam poenam designarit. Idemque dici potest de quolibet atroci crimine in Deum vel homines, etsi lege non expresso, utpote reipublice tranquillitatem maximè perturbante: ut satis fit, quod ipsa deiicti qualitas suadeat, non fuisse mentem legislatoris impunitatem concedere.

56.
Ritus ratio-
ni non con-
trarios an
vi tollere
aut patien-
ter tolerare
possent.

Quod si ritus horum infidelium non sint contra naturam, sed solum contra nostram fidem, quales sunt ritus Judæorum & plures Mahumetanorum unum Deum colentium, communis sententia tradit Principes non posse hujusmodi subditos cogere directe, ut eos deserant, uti nec ut fidem amplectantur, conformiter ad communem sententiam discussam *quæst. preced.* Immo juxta Doctores ex *c. 1. & 3. de Judæis & Saracenis* possunt principes Christiani ritus Judæorum tolerare, quamvis exercentur sine injuria fidei nostræ: eò quod non sint contra jus naturæ, & illustrent non modicum fidem Christianam, cujus sunt figuræ. Quamvis indubiè fidei & animarum zelus adlaboret ad hujusmodi infidelium conversionem, eaq; mediante falsorum rituum exterminationem. Et in Canonibus citatis sic permittitur Synagogarum retentio aut reformatio, ut inhibeat novarum ædificatio.

57.
Non possunt
cogi ab Ec-
clesia aut
principibus
Infideles il-
lis non sub-

Difficultas ergo restat de Infidelibus Principi Christiano non subjectis, an possint ab Ecclesia vel Principibus Christianis extraneis cogi, ne idololatriam & similia vitia naturæ contraria exercent. Nonnulli affirmant. Sed *Casertanum, Victoria, Soto, Suarez,*

Coninck & alii communiter negant. Ratio est: quia in hujusmodi nullam habent jurisdictionem, sive Ecclesia, sive Principes Christiani: potestas autem punitiva seu coactiva non potest exerceri sine jurisdictione, seu in non subditos. Confirmatur: tum quia Ecclesia aut Principes Christiani nequeunt talibus aliquid præcipere aut prohibere, ergo nec punire seu cogere illos: tum quia aliàs possent Principes Christiani hoc titulo etiam invicem cogere mutua regna invadendo: tum quia defectu superioritatis hujusmodi coactio non competit homini privato, nec civi fideli erga concivem infidelem.

Nec obstat I. illud *Eccli. 10. Regnum à Gente in Gentem transferetur propter injurias, & injurias, & contumelias, & adversos dolos.* Nam (ut omittam sermonem esse specialiter de peccatis contra justitiam) solum ibi asseritur, quid Deus ipse frequenter faciat vel permittat in poenam, non quid alii homines justè facere possint, citra specialem Dei iussionem.

Non obstat II. Quod Israelitæ Chananeos ob eorum idololatriam deleverint, eorumque regiones occupaverint. Nam id egerunt ex speciali concessione Dei, omnium supremi Domini. *Cyprianus* autem in *Exhortatione ad Martyrium c. 5.* urgens interfectionem idololatrarum, non agit de alienigenis non subditis, sed de apostatis ad idololatriam deficientibus, aut certè de iis, qui ipsos ad hoc crimen allicerent. Similiter *Gregorius l. 1. Epist. 73.* laudans Gennadium *Exarcham* Africae, quod belligerando contra infideles fidem dilataret, agit de Wandalis vel aliis injustè à Romano imperio deficientibus, aut ejus terras invadentibus.

Non obstat III. Quod Alexander VI. *Constitut. 2. Inter Cetera* motu proprio dominium insularum novi orbis inventarum & inveniendarum, quæ non erant sub dominio alicujus Principis Christiani transtulerit in Ferdinandum & Elizabetham Reges Catholicos; quod non alio titulo videtur fieri potuisse, nisi ob idololatriam & peccata insularum contra legem naturæ, adeoque habebat Pontifex hoc titulo potestatem disponendi de regnis infidelium. Nam hæc Pontificis concessio est intelligenda juxta terminos juris; supposita nimirum aliunde justà causâ belli, quâ suppositâ Pontifex tribuit Regibus Castellæ, exclusis ceteris Christianis, facultatem loca ista sibi occupandi. Unde *Coninck disp. 18. num. 160.* refert Paulum III. postea per Bullam quandam declarasse, Indos infideles esse veros dominos suorum bosorum, nec iis posse spoliari; subintellige similiter, nisi aliunde justà spolia causa intervenerit.

Non obstat IV. Quod aliquæ nationes sint ita barbaræ, ut videantur à natura constitui in servos. Ideoque *Augustinus 5. de Civit.*

58.
Occurrit
Causis Ob-
jectionibus
ex auctori-
tate petitis.

59.

Quæratio
ne Alexan-
der VI. Re-
gibus Cas-
tellæ dicitur
in salu-
ri Orbis.

An Barbari sint subjugandi, & an inde Romani laudabiles.

Civitas cap. 12. & 17. laudat Romanos, quod barbaras nationes subjugarint. Nam natura barbaros non constituit servos, sed ad vivendum aptos. Quod si aliqua natio tam barbara reperiretur, quæ gubernationis esset incapax, subjugari ad summum posset titulo defensionis naturæ humanæ, non religionis. Nec Romani laudantur, quod barbaros eis non obstrictos subjugarint, sed quod subjugatos bonis moribus instrui curaverint.

60. Injuriam Deo factam per hujusmodi infideles cur nequeant ulcisci extranei.

Non obstat V. Quod Principes possint impedire & ulcisci injuriam factam innocenti, adeoque etiam factam Deo per peccatum. Nam si id rectè sequeretur, idem inferri posset de quibusvis peccatis, etsi non contrariis legi naturæ. Deinde juxta *Cominck d. 18. num. 201.* solum possunt impedire injuriam innocentis ex tacita vel expressa illius concessione; Deus autem nec expressè nec implicite commisit Principibus impedire aut ulcisci injurias sibi ab extranea republica illatas. Et quidquid sit de præfata regula sic limitata, saltem prædicta non licent privatis seu non superioribus injuriam inferentium, quando majora damna publica inde sequerentur; prout in casu fieret. Quidquid sit, an omnia peccata mortalia contineant injuriam propriè dictam contra Deum. Quod si urgeatur, hinc sequi gravissima quorundam crimina non posse debite puniri, respondeo si subditi deviant, puniendos esse à propriis Principibus. Qui si id non præsent, per accidens est, & punitio Deo relinquenda, uti & ipsorum supremorum Principum infidelium à lege naturæ deviantium.

61. Quid quæve ratione possint Principes Christiani agere contra Infideles non subditos.

Nihilominus ex communi sententia possunt infideles Christianis non subditi à Principibus Christianis etiam armis impediri à peccatis, quæ sunt innocentibus nociva, aut Religioni injuriosa: hoc enim non tam est jurisdictionis exercitium, quam fides & innocentium defensio. Unde potest contra illos procedi, si contra Religionem blasphement, conversionem subditorum violentè impediant, adultos innocentes aut parvulos tamquam victimas idolis offerant. Idque etiam innocentes auxilium expressè non petant; cum saltem præsumantur velle tutelam ab iis, qui opem ferre possint. Immo id verum est, etsi occidendi in necem consentiant, juxta *Suarez, Lugo & alios contra Cominck*: tum quia nullus habet dominium in vitam, adeoque consensus perinde se habet, ac si non esset: tum quia tales reputari possunt tamquam ammentes, quos etiam nolentes licet defendere: tum quia volentem se interficere possumus ligare, adeoque & impedire occisionem in præsentis casu. Cessante tamen injuriâ & præjudicio innocentum, cessare debet actio defensiva, ne degeneret in punitorem pro præteritis delictis, quæ pertinet ad solum superiorem.

QUESTIO VI.

An Infidelibus Competat Dominium in Fideles, Eo ve privari possint?

CERTUM in primis est, Infideles esse capaces domini, tam despotici, quale habet dominus in mancipium, quam politici (quod vocari solet potestas jurisdictionis) quale habet Princeps in subditos. Certum præterea est jure divino Infideles neutro dominio privari per hoc, quod eorum servi aut subditi sint vel fiant Christiani. Unde Imperatoribus & Principibus Ethnicis Christiani non minus, quam ceteri fuerunt subiecti. Et ipse Christus fidelibus Judæis *Matth. 22* respondit, reddenda Cæsari, quæ Cæsaris sunt. Eandem subjectionem commendat *Petrus 1. Epist. cap. 2.* Et *Paulus ad Rom. 13.* obligationem hujusmodi subjectionis ad potestates sublimiores, tunc infideles, exaggerat. Nec alicubi reperitur jus divinum, quo Infideles hujusmodi jurisdictione aut dominio priventur. Oppositum etiam non expedivisset bono fidei.

62. Infideles sunt capaces domini.

Quo non privantur conversione subditorum.

Immo juxta communem sententiam (etsi quidam referantur in contrarium) non potest Ecclesia Principes infideles, non baptizatos scilicet, potestate jurisdictionis privare; cum nullibi hæc potestas reperiat concessa, & aliunde hi Principes non subditi Ecclesiæ. Unde fideles tenentur hujusmodi Principibus obedire, non solum ratione scandali, seu (ut *1. ad Timoth. 6.* dicitur) ne nomen Domini blasphemetur, sed etiam per se, propter communem obligationem, adeoque propter consentiam, ut dicitur *ad Rom. 13.* Nec in hoc est aliqua indecentia, ut neque in eo, quod servus fidelis & probus servat Domino dyfcordia, sed potius subiectio ista congruit humilitati Christianæ. Dum autem *Apostolus 1. ad Cor. 6.* reprehendit fideles litem intentantes aliis fidelibus, pud infideles Magistratus, non negat, quin hi sint legitimi judices, sed reprehendit, quod fideles non componerent sua negotia cum pace per arbitros Christianos sine lite seu judicio, non carente periculo peccatorum, præsertim accedente periculo scandali, quod ex eorum discordia natum erat sequi apud infideles.

63. Immo nec privari possunt per Ecclesiam dominio jurisdictionis.

Adhuc posset dubitari, an Princeps infidelis possit privari dominio, quod habet in servos fideles, idque per se ob bonum & honorem fidei, adeoque secluso periculo perversionis. Affirmat *D. Thomas 2. 2. q. 10. art. 10. Bannez, Lorca & alii.* Sed oppositum est tenendum cum *Navarro, Covarruvia, Suarez & aliis communiter.* Ratio est: quia hæc potestas non competit Ecclesiæ ex natura

64. Sed neque dominio proprietatis in servos.